

DECLARAȚIE Organizațiile Platformei Naționale a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic dezaprobă tendințele de limitare nejustificată a dreptului de a iniția și desfășura un referendum legislativ

14 martie 2018

Noi, organizațiile din Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, semnatare ale Declarației suntem profund dezamăgite și îngrijorate de tendințele tot mai pronunțate, de limitare nejustificată a dreptului cetățenilor Republicii Moldova de a iniția și desfășura un referendum legislativ. Considerăm că această limitare nu este prevăzută în lege și nu este necesară într-o societate democratică.

Actuala legislație națională a Moldovei prevede dreptul cetățenilor de a iniția referendumuri republicane și constituționale. Potrivit art. 155 Cod Electoral, referendumul republican poate fi inițiat, inter-alia[\[1\]](#), de un număr de cel puțin 200000 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot. În cazul referendumului constituțional, se aplică prevederile articolului 141 alin.(1) lit. a) din Constituție. Potrivit acestui articol cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din

unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi, iar în fiecare din ele trebuie să fie înregistrate cel puțin 20000 de semnături în sprijinul acestei inițiative. Astfel, constatând existența la moment, a cel puțin 36 de unități administrative teritoriale de nivelul al doilea[2], pentru inițierea modificării Constituției sunt necesare semnături de la minim 20 mii * 18 unități administrative teritoriale de nivelul al doilea, ceea ce constituie minim 360000 semnături, cu mult peste limita de 200000 semnături.

Putem deduce că prin introducerea unor numere minime diferite de semnături ce necesită a fi colectate pentru promovarea unei inițiative legislative ordinare sau de modificare a Constituției, legiuitorul a urmărit să garanteze dreptul cetățenilor de a iniția diferite tipuri de referendumuri republicane și de a asigura exercitarea directă a suveranității.

La 27 iulie 2017 Curtea Constituțională a Republicii Moldova a declarat neconstituționale[3] prevederile actualului (după republicare numerotarea articolelor a fost modificată) alin.2 a art.155 Cod Electoral care oferea inter alia Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și 200000 cetățeni cu drept de vot să inițieze orice tip de referendum.

La 12 ianuarie 2018 Comisia Electorală Centrală (CEC) a respins[4] cererea de înregistrare a unui grup de inițiativă care intenționa să inițieze un referendum republican legislativ pentru abrogarea modificărilor și completărilor adoptate prin Legea nr.154/2017, care a fost introdus sistemul electoral mixt de alegere a deputaților în Parlament. Comisia și-a motivat decizia prin invocarea formală a carențelor procesuale admise de membrii grupului, deși acestea au fost calificate drept insuficiente de anumite organizații ale societății civile,[5] pentru respingere. Mai grav, prin această hotărâre Comisia a pus la îndoială dreptul cetățenilor de a iniția referendumuri legislative: "nu este clar dacă poate fi organizat un referendum legislativ care nu se referă

la aprobarea legilor constituționale adoptate de Parlament, după cum se dispune la art.157 alin.(1) lit.b) din Codul electoral, or acest articol, care stabilește exhaustiv problemele ce pot fi supuse referendumului republican, nu prevede posibilitatea organizării unui referendum legislativ, altul decât cu privire la aprobarea legilor adoptate de Parlament, sau se prezumă că "alte probleme importante ale societății și statului" prevăzute la art.157 alin.(1) lit.d) încorporează atât referendumul consultativ, cât și cel legislativ."

La 15 februarie 2018 Ministerul Justiției al Republicii Moldova a inițiat consultarea publică[6] de dezbatere publică a unui proiect de lege prin care se urmărește modificarea Codului Electoral prin acordarea Parlamentului a dreptului exclusiv de inițiere a referendumului republican legislativ. [7] În context, mai multe organizații ale societății civile au emis opinii[8] la acest proiect de lege[9] și-au manifestat "dezacordul față de modificările propuse în proiectul Legii consultat. Poporul Republicii Moldova în calitate de unic deținător suveran al puterii nu poate fi privat de dreptul de a iniția orice tip de referendum. Mai mult, suntem nevoiți să **constatăm anumite blocaje artificiale, care nu sunt necesare într-o societate democratică și care par să fie niște obstacole pe viitor pentru a suprima intențiile de exercitare a democrației directe de către popor. "**

La 7 martie 2018, contrar legislației în vigoare[10], Comisia Juridică a Parlamentului Republicii Moldova a examinat solicitarea CEC de interpretare oficială a Codului Electoral și a emis un aviz consultativ, chiar dacă Comisia a solicitat interpretarea oficială. Potrivit avizului consultativ nr.CJ-10/74 din 7 martie 2018,[11] Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului și unica autoritate legislativă a statului, abilitată cu dreptul de a decide asupra sistemului electoral, dreptul cetățenilor de a decurge

la referendum legislativ nefiind reglementat de Constituție.

La 12 martie 2018 Comisia Electorală Centrală a respins [\[12\]](#) o nouă cerere a grupului de inițiativă de organizare a unui referendum republican legislativ de adoptare a legii cu privire la sistemul electoral, care stabilește că alegerile Parlamentului se efectuează în baza unui sistem de vot proporțional. Deși cadrul normativ nu a suferit nici o modificare, CEC și-a motivat refuzul de a înregistra cererea invocând practica (n.a. – existentă) jurisdicției constituționale în materie de inițiere a referendumului republican legislativ, în lipsa normelor de tehnică legislativă cu referire la inițierea referendumului de către cetățeni, precum și prin prisma reglementarilor internaționale de a nu modifica sistemul electoral decât cel puțin cu un an înainte de alegerile ordinare”

În concluzie,

Reamintind că referendumul constituie un instrument al democrației directe, prin intermediul căruia cetățenii își pot exprima opinia asupra problemelor de interes național;

Atenționând asupra unor acțiuni vizibil consecvente din partea unui șir de autorități publice ce urmăresc limitarea exercitării drepturilor constituționale ale cetățenilor în Republica Moldova;

Regretând faptul că Curtea Constituțională a R.M. în cadrul examinării unei situații specifice particulare, a extins nejustificat aria de examinare și a declarat în totalitate și nu în parte neconstituțională o normă ce garantează dreptul cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;

Regretând faptul că urmare a hotărârii Curții Constituționale, un șir de autorități publice cum sunt Comisia Electorală Centrală, Ministerul Justiției și Comisia Juridică Numiri și Imunități a Parlamentului s-au antrenat sub diferite forme, în limitarea dreptului cetățenilor de a iniția orice tip

referendum;

Considerând că prerogativa Parlamentului de a declara prin hotărâre toate propunerile de inițiere a referendumului este una excesivă și poate servi drept instrument nejustificat și unul exclusiv de oportunitate politică pentru blocarea inițiativelor populare;

Insistând asupra faptului că democrația participativă contează și în adoptarea deciziilor prevalează buna credință a instituțiilor publice și a actorilor politici, iar acest lucru va fi asigurat fapt ce va constitui factorul decisiv în evoluția dreptului și a jurisprudenței în Republica Moldova;

Organizațiile Platformei Naționale a FSC PaE, **SOLICITĂ:**

Autorităților publice, partidelor politice parlamentare și extra-parlamentare, organizațiilor societății civile ce promovează democrația și supremația drepturilor omului, altor actori politici și apolitici naționali relevanți:

- Renunțarea la inițiativele de limitare a dreptului cetățenilor de a-și exercita suveranitatea în mod direct, prin inițierea oricărui tip de referendum;
- Inițierea unui dialog veritabil și constructiv cu promotorii și oponenții ideilor de limitare a dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;
- Solicitarea avizului Comisiei de la Veneția pe subiectul limitării dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;
- Recunoașterea, susținerea și promovarea tuturor solicitărilor legale inițiate la nivel național pentru blocarea inițiativelor de limitare a dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;
- Modificarea legislației pentru o garanță o siguranță legală a dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum și corespunzător obligației autorităților publice de a aloca resursele financiare necesare

consultării voinței poporului;

Partenerilor internaționali ai Republicii Moldova:

- Monitorizarea continuă a situației privind intenția autorităților Republicii Moldova de a limita nejustificat dreptului cetățenilor Republicii Moldova de a iniția orice tip de referendum dar și de a-și expune liber opinia asupra unor problem de interes national în cadrul unui exercițiu democratic;
- Insistarea asupra consultării opiniei Comisiei de la Veneția a proiectelor de lege ce vizează dreptul cetățenilor Republicii Moldova de a iniția orice tip de referendum.

[1] Pe lângă cetățenii cu drept de vot referendumul republican putea fi inițiat de un număr de cel puțin o treime din deputații în Parlament, Președintele Republicii Moldova și Guvern. Potrivit alin.2 articolul 155 Cod Electoral subiecții menționați puteau iniția orice tip de referendum.

[2] Potrivit prevederilor Legii nr.764 din 27 decembrie 2001 privind organizarea administrative teritorială a Republicii Moldova cele 36 unități administrative de nivelul al doilea sunt reprezentate de 32 raioane, municipiile Chișinău și Bălți, precum și două unități administrative teritoriale cu statut special (UTA Gagăuzia și regiunea transnistreană).

[3] <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=627&l=ro>

[4] <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=21420&l=ro>

[5] <https://promolex.md/11378-opinia-asociatiei-promo-lex-resp-ingere-cererii-de-inregistrare-a-grupului-de-initiativa-pentru-desfasurarea-unui-referendum-legislativ-pune-la->

[indoiala-dreptul-cetatenilor-de-a-exercita-direct-suver/?lang=ro](http://www.inp.md/ro/indoi-ala-dreptul-cetatenilor-de-a-exercita-direct-suver/?lang=ro)

[6] http://www.justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/februarie/1381.pdf

[7] <https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/03/Opinie-modif.-Cod-Electoral.pdf>

[8] <https://watchdog.md/2018/02/26/opinia-asociatiei-comunitatea-watchdog-md-asupra-proiectului-legii-pentru-modificarea-si-completarea-codului-electoral-autor-ministerul-justitiei/>

[9] <https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/03/Opinie-modif.-Cod-Electoral.pdf>

[10] În conformitate cu prevederile alin.2 articolul 72 din Legea nr.100 din 22 decembrie 2017, interpretarea oficială a legilor se realizează exclusiv de către Parlament prin adoptarea legilor de interpretare.

[11] <https://watch.cpr.md/cec-refuza-cetatenilor-dreptul-la-initierea-referendumului-legislativ-inca-o-proba-degradarii-mecanismelor-democratice/>

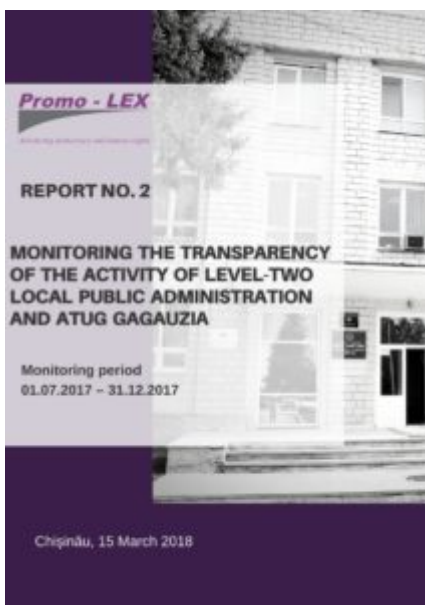
[12] <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=21675&l=ro>

Sursă: inp.md

[PDF](#)

RAPORT | **Monitorizarea**

transparenței activității administrației publice locale de nivelul II și a UTA Găgăuzia

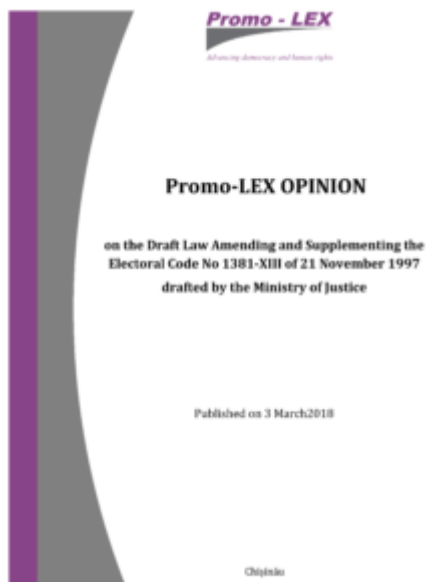

OPINIE Promo-LEX asupra inițiativei de modificare și completare a Regulamentului privind înregistrarea prealabilă elaborată de Comisia Electorală Centrală

OPINIE Promo-LEX asupra proiectului Legii pentru modificarea și completarea

Codului electoral nr.1381- XIII din 21 noiembrie 1997 elaborat de către Ministerul Justiției

Inițiativa legislativă privind Certificatul de Integritate necesită îmbunătățiri, semnalează asociația Promo-LEX

Potrivit [Opinieii](#) publicate de asociația Promo-LEX, există deficiențe privind recenta inițiativă legislativă care propune obligativitatea certificatelor de integritate, pentru cei care s-ar înregistra în calitate de candidați pentru o anumită funcție publică. Tradițional, asociația vine cu recomandări de îmbunătățire a cadrului legal.

Astfel, deficiențele țin de capacitatea de emiteră a certificatului de integritate de către Autoritatea Națională de Integritate și efectele acestuia. Printre recomandările asociației se regăsește necesitatea stabilirii exprese în lege a caracterului public al certificatelor de integritate, dar și consolidarea capacității ANI de a procesa un număr impunător de cereri într-un termen restrâns.

Recomandarea Promo-LEX: Certificate de integritate online și crearea subdiviziunilor teritoriale pentru ANI

Simpla deplasare a zecilor de mii de persoane “la sediul ANI” poate genera numeroase deficiențe. Efectuând un simplu calcul, deducem că pentru a candida la funcția de deputat în Parlament la următoarele alegeri, cereri pentru obținerea certificatului de integritate vor trebui să depună cel puțin o mie de persoane. În acest sens, sarcina pusă pe seama ANI pare fi destul de mare, dictată în special de timpul scurt pe care îl va avea la dispoziție să proceseze toate cererile.

Această problemă devine una și mai complicată în cazul

alegerilor locale generale. Dacă în cazul alegerilor parlamentare capacitățile de procesare ale ANI încă pot fi discutate, atunci în cazul alegerilor locale generale acestea sunt în mod evident insuficiente. O retrospectivă asupra alegerilor locale generale din iunie 2015 arată că au fost circa 68 mii de candidați la funcții publice electiv.

Prin urmare, recomandarea Promo-LEX consideră oportun și binevenit de a examina posibilitatea eliberării, sau cel puțin a depunerii cererii pentru certificatul de integritate în regim online. Acest fapt ar elimina necesitatea deplasării fizice la sediul ANI și a provocării blocajelor care cel mai probabil se vor forma dat fiind numărul foarte mare de potențiali solicitanți.

La fel, apare necesitatea instituirii subdiviziunilor teritoriale ale ANI care ar fi capabile să primească cererile solicitanților.

În căutarea efectelor juridice ale certificatului de integritate

Un alt exemplu privind neclaritățile inițiativei legislative ține de efectele juridice ale certificatului de integritate. În acest sens, din conținutul normelor existente și a celor ce sunt propuse spre adoptare nu este clar dacă certificatul de integritate este eliberat indiferent de informațiile deținute în el, ori, în cazul unui aviz negativ, acesta nu se emite.

Mai mult, legea nu stabilește care este forța juridică a certificatului, or, în răspunsul Comisiei Electorale Centrale la o contestație (din cadrul Alegerilor locale noi din 19 noiembrie 2017) aceasta a menționat că temei *“pentru respingerea înregistrării în calitate de candidat la alegeri nu servesc actele de constatare ale ANI indicate în certificatul de integritate, ci neprezentarea acestui certificat organului electoral, or menirea documentului respectiv este de a aduce la cunoștința publică informația despre candidatul în cauză”*.

În acest context, asociația consideră oportună prevederea expresă în lege a caracterului public al certificatelor de integritate. Este strict necesar ca alegătorul să aibă o imagine largă și clară asupra candidaților și nicidecum aceste certificate nu pot avea un caracter secret, de uz interinstituțional.

Recomandările asociației Promo-LEX

În scopul eliminării acestor și alte deficiențe semnalate în [Opinie](#) cu privire la certificatul de integritate, asociația vine cu un set de recomandări:

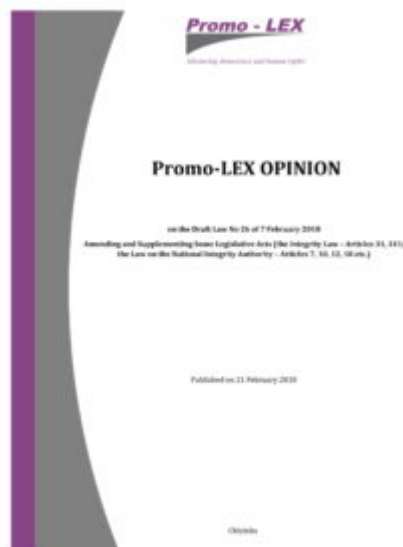
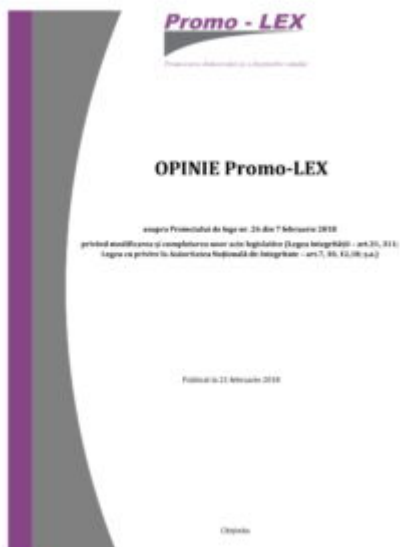
1. instituirea unui termen mai extins de valabilitate a certificatului de integritate, astfel încât să poată fi depus din timp;
2. depunerea cererii în format electronic, eliminând în așa mod necesitatea deplasării fizice la sediul ANI și a așteptării în rânduri, care cel mai probabil se vor forma;
3. ca și opțiune complementară depunerii în regim on-line, recomandăm admiterea posibilității depunerii cererilor prin intermediul unor persoane încredințate (în așa mod, pe lângă eliminarea necesității deplasării fizice, se exclude limitarea în dreptul de a candida a persoanelor aflate pentru moment în afara țării, fie au o interdicție temporară de deplasare);
4. instituirea subdiviziunilor teritoriale ale ANI care ar fi capabile să primească cererile solicitanților și astfel să diminueze sarcina care îi revine ANI în formula ei centralizată;
5. prevederea unor reguli stricte de colaborare dintre ANI și alte autorități ale statului în ce privește furnizarea de informații;
6. reglementarea detaliată a efectelor juridice ale certificatului de integritate;
7. reglementarea detaliată a procedurii și termenilor de contestare a certificatului de integritate;

8. examinarea posibilității de depunere a cererilor și chiar eliberare a certificatelor de integritate în mod centralizat, prin intermediul organelor electorale. Cu atât mai mult că o asemenea practică deja există;
9. transparența și caracterul public al tuturor certificatelor de integritate emise.

[Versiunea PDF a comunicatului de presă.](#)

Pentru detalii, contactați-ne: Emil Gaitur, comunicator Promo-LEX – email: presa@promolex.md; tel.: +37369172642.

**OPINIE Promo-LEX asupra
Proiectului de lege nr. 26
din 7 februarie 2018 privind
modificarea și completarea
unor acte legislative (Legea
integrității – art.31, 311;
Legea cu privire la
Autoritatea Națională de
Integritate – art.7, 10,
12,18; ș.a.)**

**Opinia Asociației Promo-LEX:
Doar 12 din 32 de recomandări**

europene cu privire la sistemul electoral mixt au fost îndeplinite

Parlamentul **implementează cu abateri recomandările privind sistemul electoral mixt de votare, pe care le-au oferit Comisia de la Veneția și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), semnaleză o analiză a Asociației Promo-LEX.**

Acceptarea recomandărilor nu înseamnă și implementarea acestora

Doar 12 din 32 recomandări au fost executate până la ziua de azi. Mai mult, din cele 7 recomandări acceptate în legislația electorală și implementate, putem deduce un număr de 5 recomandări care au fost implementate cu abateri de la norma legală sau amânări. Printre aceste abateri se numără caracterul "independent" al Comisiei naționale de constituire a circumscripțiilor uninominale, delimitarea circumscripțiilor cu condiția nedepășirii devierii de 10% a numărului de alegători, constituirea circumscripțiilor peste hotare, criterii "clare" pentru constituirea circumscripțiilor pentru regiunea transnistreană, precum și eliberarea cazierelor de integritate pe exemplul alegerilor locale noi.

Mai mult, procesul netransparent și pe alocuri contrar prevederilor legale de implementare a recomandărilor, la etapa dată, creează suspiciuni rezonabile privind integritatea și caracterul discreționar al acțiunilor de implementare pe viitor a recomandărilor. Pe lângă aceasta, abaterile ar putea pune în pericol buna desfășurare a alegerilor în baza noilor prevederi legale.

Parlamentul susține că toate recomandările au fost implementate

De cealaltă parte, conform sintezei realizate de către Parlament, toate recomandările identificate de către autoritatea legislativă în textul Opiniei comune au fost executate. Însă, [analiza Asociației](#) demonstrează că acest rezultat a fost obținut datorită, pe de o parte, autoaprecierii pozitive pe toate recomandările incluse în analiza Parlamentului, iar pe de altă parte, prin omiterea anumitor recomandări ale experților din Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a OSCE/ODIHR.

Societatea nu trebuie să fie divizată

O atenție aparte merită să fie acordată recomandării cu privire la necesitatea unui consens larg în societate pe subiectul sistemului electoral mixt. Or, reieșind din conținutul evenimentelor politice din Republica Moldova, precum și în baza dezbaterilor electorale organizate de către Asociație, deducem lipsa unui consens larg pe acest subiect. Dimpotrivă, constatăm că este vorba de un principiu de divizare a societății. În plus, sondajele de opinie, realizate inclusiv la comanda Promo-LEX, indică spre faptul că sistemul electoral mixt nu se bucură de aprecierea majorității populației.

Generică și principială, în opinia Promo-LEX, este poziția comună a Comisiei de la Veneția și a OSCE/ODIHR cu privire la faptul că modificarea sistemului electoral în Republica Moldova nu este recomandabilă.

Detaliile și alte aspecte importante pot fi consultate în [Analiza Promo-LEX](#).

Contacte:

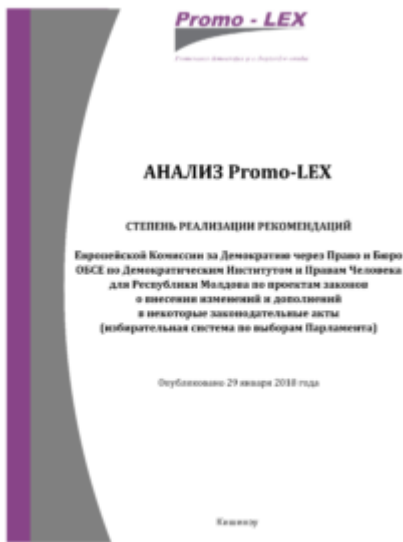
Emil Gaitur, comunicator Promo-LEX

Email: presa@promolex.md

Tel.: +37369172642

[PDF](#)

Analiză Promo-LEX: GRADUL DE REALIZARE A RECOMANDĂRILOR Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept și ale Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului pentru Republica Moldova cu privire la proiectele de legi pentru modificarea și completarea unor acte legislative (sistemul electoral pentru alegerea Parlamentului)

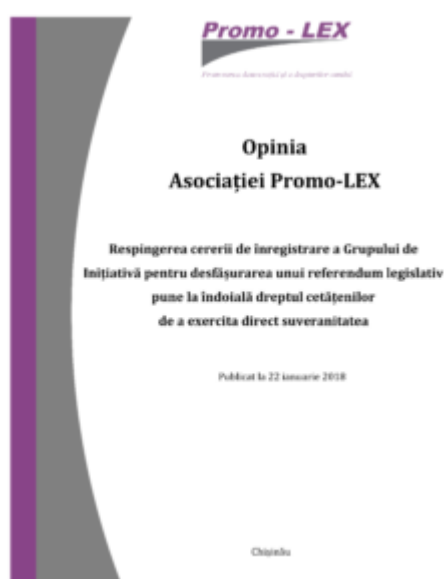

Raport Final pe referendumul local privind revocarea Primarului General al

municipiului Chișinău și alegerile locale noi din 19 noiembrie 2017

OPINIA Asociației Promo-LEX: Respingerea cererii de înregistrare a Grupului de Inițiativă pentru desfășurarea unui referendum legislativ pune la îndoială dreptul cetățenilor de a exercita direct suveranitatea

**Opinion
of Promo-LEX Association**

**The fact that the application for registration of the
Initiative Group for conducting a legislative referendum
was rejected puts in doubt the citizens' right
to directly exercise sovereignty**

Published on 22 January 2018

Obitima

**Мнение
Ассоциации Promo-LEX**

**Отклонение заявления о регистрации Инициативной
группы по проведению законодательного
референдума ставит под сомнение право граждан на
непосредственное осуществление суверенитета**

Опубликовано 22 января 2018 года

Киевску